

Tilburg University

[Review of the book Evolutionair denken

Corbey, R.H.A.

Published in:
Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte

Publication date:
2007

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Corbey, R. H. A. (2007). [Review of the book Evolutionair denken: De invloed van Darwin op ons wereldbeeld, C. Buskes, 2005]. *Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte*, 99(2), 165-166.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

CHRIS BUSKES, *Evolutionair denken: De invloed van Darwin op ons wereldbeeld*, Amsterdam: Uitgeverij Nieuwezijds, 2005, 476 pp., € 24,95.

RECENSIES

Menswetenschappers zijn verdeeld over de waarde van evolutiebiologische benaderingen voor onderzoek naar menselijk gedrag en samenleven, en daarmee over de status, identiteit, methodes en uitgangspunten van hun eigen disciplines. Er is nogal wat weerstand tegen levenswetenschappelijke gezichtspunten. Dit hangt samen met de disciplinaire identiteit van de menswetenschappen en met gangbare filosofische of beschouwelijke aannames. De mens wordt gezien als een wezen dat zich op centrale punten – zelfbewustzijn, vrije wil, moraal, taal – aan de wetten des levens onttrekt. De culturele antropologie bijvoorbeeld verstaat zichzelf veelal niet alleen als een *human science*, maar ook als een *humane science*, een interpretatieve, moreel verantwoorde menswetenschap, gericht op de *homo sapiens et loquens*. De “unieke” mens zou het dierlijke transcenderen. Mens- en geesteswetenschappen worden navenant gezien als relatief autonoom ten aanzien van de natuur- en levenswetenschappen. De disciplinaire identiteit van de verschillende menswetenschappen is schatplichtig aan de Europese *Geistphilosophie* en sterk beïnvloed door de Europese christelijk-burgerlijke, culturele identiteit die mensen eveneens hoog boven dieren plaatst.

In dit mooie boek traceert Chris Buskes de gestaag toenemende invloed van de evolutiebiologie in alpha- en gamma-wetenschappen. Buskes, zelf naturalistisch georiënteerd, is universitair docent wetenschapsfilosofie aan de Radbouduniversiteit, alwaar hij in 1998 promoveerde op *The genealogy of knowledge: A Darwinian approach to epistemology and philosophy of science* (besproken in ANTW 2000 nr. 1). In de eerste vier hoofdstukken geeft hij in honderd pagina's een helder, theoretisch *up to date* overzicht van de huidige evolutietheorie, van allopatrische soortvorming via gepunctueerd equilibrium tot seksuele selectie. Hier gaat het in feite over de biologie zelf. Het een en ander komt goed uit de verf door contrastering met oudere ideeën als *scala naturae* en fysicotheologie.

Maar de eigenlijke inzet van dit lijvige werk over evolutie en wereldbeeld is de recente invloed van de levenswetenschappen in menswetenschappen en wijsbegeerte. De hoofdstukken 5 tot en met 15 karteren de rol van het evolutionair perspectief in disciplines die zich richten op respectievelijk gedrag, cultuur, taal, bewustzijn, kennis, religie, moraal, esthetica, geneeskunde en genetica. Gaandeweg komen telkens weer filosofische *quaestio's* ter sprake met betrekking tot kennis, bewustzijn, esthetica en moraal, alsook *intelligent design* en vooruitgang in de evolutie. Anders dan bij Buskes' dissertatie gaat het niet om nieuw onderzoek maar om een uitgebalanceerd en toegankelijk handboek of overzichtswerk dat in een lacune voorziet.

De Europese traditie kent in hoofdzaak twee onverzoenlijke metafysica's: *Denken vom Vorrang des Geistes* en *Denken vom Vorrang der Natur*. In het huidige tijdsgewricht wint dit laatste duidelijk terrein. Buskes ziet hier de grootste conceptuele aardverschuiving in de geschiedenis in. Zoveel kunnen we hem alvast toegeven: de Darwinreceptie in menswetenschappen en wijsbegeerte is onvoltooid, op sommige gebieden zelfs amper begonnen, en daarom zinvol, ja zelfs hoognodig. Hij onderbelicht echter dat de *Geistphilosophie*, metafysisch, transcendentiaal dan wel hermeneutisch georiënteerd, sterk vertegenwoordigd blijft. Veel filosofen stellen nog steeds dat moraal, deugd en altruïsme het 'dierlijke', biologische in de mens zouden overstijgen en van een andere dan de natuurlijke orde zouden zijn. Een confrontatie met de wetten des levens en zelfs elementaire kennis daarvan ontbreekt. Deugd en moraal zijn echter evolutionair diep

met macht en nut vervlochten (p. 297 e.v.). Onderzoek bij niet-menselijke primaten laat zien dat dáár reeds sprake is van intentie en sentiment, contract en coalitie, empathie en sympathie, vertrouwen en verontwaardiging, vergelding en verzoening.

We zien in de wijsbegeerte nog steeds en te vaak dat men eindeloos zogenaamde “grote teksten” herkauwt van denkers die in hun tijd als geen ander op de hoogte waren van de laatste wetenschappelijke ontwikkelingen – en zich in hun graf zouden omdraaien als ze zouden horen dat hun hedendaagse volgelingen dat meestal absoluut niet zijn. Ze moeten dus van hen, en van mij, en van Buskes allemaal diens boek lezen!

Voltrekking van de in wijsbegeerte en menswetenschappen veelal vertraagde Darwinreceptie is een van de hoofdtaken waarvoor we ons in de komende decennia gesteld zien. Buskes' boek draagt hieraan beduidend bij. Het lijkt echter te suggereren dat we onvermijdelijk afkoersen op een definitieve naturalisering van het wereldbeeld, met de biologie als *Leitwissenschaft*. Zo zinvol als zijn project heuristisch is in het huidige tijdsgewricht: dat is een te sterke en nogal monomane claim, die aansluit bij de oude filosofische droom van een definitieve fundering van kennen en weten. Zijn project, stelt hij zelf ook, is immers een onderzoek naar de reikwijdte, dus nadrukkelijk ook naar *de grenzen*, van evolutionaire benaderingen in de mens- en geesteswetenschappen. Hier ligt volgens Buskes de grootste intellectuele uitdaging in het huidige tijdsgewricht, en ik onderschrijf dat van harte. Maar de uitkomst staat niet van tevoren vast en kan pas blijken als dit project voltrokken is. Dat we zover nog lang niet zijn is nu juist de reden waarom hij dit boek schreef.

Er zijn *verschillende* vormen van rationaliteit, verschillende genres van argumentatie, waaronder geesteswetenschappelijke interpretatie, die in deze studie onderbelicht blijft (maar zie p. 211 en p. 349). Om maar eens wat te noemen: wereldwijd zijn rechtsstaat en rechtspraak gebaseerd op noties van redelijkheid en verantwoordelijkheid waar naturalistische benaderingen niet zo goed raad mee weten, maar hermeneutisch-interpretatief georiënteerde denkers als Jürgen Habermas of Paul Ricoeur wel. De ware uitdaging ligt mijns inziens in een confrontatie met dit type denken, dat op gespannen voet staat met neodarwinistisch naturalisme, evenals trouwens, vermoed ik *ad hominem*, Chris Buskes' eigen levensvoering. Zo'n confrontatie impliceert een verdere uitdieping van de aangestipte grondslagenstrijd in de menswetenschappen.

Ten slotte nog dit: wat thans in de menswetenschappen speelt rond *gene-culture coevolution*, epigenetische plasticiteit en *embedded cognition* blijft enigzins onderbelicht, hoewel de onontwarbare vervlechting van *nature* en *nurture* als een rode draad door het boek loopt, met veel nadruk op memen en op modulariteit in de zin van de evolutionaire psychologie. Verder zou de analyse van de “oprechtheid” van altruïsme op pp. 129 e.v. baat hebben bij een scherper onderscheid (à la Tinbergens *four whys*) tussen proximale en distale analyse. Maar al met al is dit een onmisbaar, degelijk en actueel overzichtswerk en studieboek, met veel milde ironie geschreven in een fraaie, heldere stijl.

Raymond Corbey